

Van klonen en Sint-Annekensboten

De tekening op de omslag van het jaarboek '92 heeft mij geïnspireerd om nogmaals een opstel te maken over een verdwenen beroep, namelijk de klompen- of blokkenmaker, in de streektaal "de kloonmaker". Een beroep dat verdrongen werd, deels door mechanisatie, door de opkomst van rubberen of gummilaarzen en schoenen, meest nog omdat klompen bijna niet meer gedragen worden, in tegenstelling tot vroeger toen in ons dorp iedereen klonen droeg, van jong tot oud, zowel vrouwen als mannen. Enkel bij bijzondere gelegenheden,

zoals feesten, bezoek afleggen, naar de kerk gaan, enz., deed men schoenen aan. Om bij winterdag naar de kerk te gaan hadden velen zelfs een paar zondaagse klompen. Die waren dan wel zwart geverfd. Van jongsaf aan werden wij vertrouwd gemaakt met het dragen van klompen. We leerden zelfs lopen met kleine klompjes, met een lintje aan de voet vastgebonden. Zelf heb ik zolang mijn schooltijd duurde altijd met klonen naar school gelopen. De meeste van de schoolkinderen die dicht bij de kerk woonden, moesten alle dagen (met of tegen hun goesting) naar de mis. 's Zondags moesten wij onder toezicht van de meester op de voor ons voorbehouden banken gaan zitten, in de week mochten wij als grote mensen op de stoelen plaats nemen. Als we dan voor

de consecratie met beide benen geknield op de stoel zaten, werd het muisstil in de kerk. Dan gebeurde het meermaals dat juist op het ogenblik dat de priester de H. Hostie of de kelk omhoog bracht, dat er een klomp van een voet afgleed en met veel lawaai op de stenen vloer terecht kwam. Dat leek ons min of meer heiligschennis.

Als klompenmaker van beroep hadden we toen Jefke Meynen en zoon Louis op de Markt, Jef Piep (echte naam Jef Doemen) in Kleinrees, Jan Sauvilliers (J. Soep) in Terlo, verder nog Gebr. Van Looy in Borgerhout en Jan Van Dessel op de Retiebaan. Hier en daar had men ook een amateur klompenmaker die voor zichzelf en zijn gezin zelf de klompen maakte. Zo ook mijn vader, die bij winteravonden altijd wat te doen had. Was het niet met biekassen of biekorven maken, dan was het klompen maken. Menige avond heb ik met belangstelling naar hem zitten kijken. Soms mocht ik zelfs een beetje helpen. Vandaar dat het mij zo is bijgebleven en ik een kleine beschrijving kan geven wat er zo al komt kijken en welke tuigen men gebruikte om een paar klonen te maken.

Hier gaan we dan : Eerst dienden van een boom rollen afgezaagd van \pm 30 cm naargelang de grootte van de klompen die men wilde maken. Dat gebeurde met een kortzaag. Men moest wel met twee zijn om dat ding te hanteren. Vervolgens werd die rol met een brede ijzeren spie in drie of vier delen gekloven, tot men klompen of blokken hout bekam van ongeveer 10 à 12 cm dikte. Met een kapmes of kleine bijl werden voor- en achteraan de hoeken afgekapt en dan kon men al zien welke links of rechts moest dienen. Dat gebeurde op een kramblok. Dit was een zware houten blok, het onderste van een boom waar de wortels van afgekapt waren en dan poten ondergezet tot hij op tafelhoogte kwam te staan. Aan een zijde op de bovenkant was daar een kram aangebracht. Vandaar de naam "kramblok". Dan kwam het krammes aan de beurt, een heel lang zwaar mes, met aan de ene kant een haak, aan de andere kant een handvat. Het mes werd in de kram gehaakt, en terwijl men met de ene hand de klomp vasthield, hanteerde men met de andere hand het mes en sneed alzo het overtollige hout weg zodat

de buitenkant al ruw afgewerkt was. Dan werd het paar, een linker en rechter, met spieën vastgezet in de heulbank om uit te heulen of hol te maken. Eerst werd het achtergedeelte uitgekapt met een rondstaande beitel, een "goers" genoemd, tot men ongeveer de nodige diepte bereikte. Nadien werd dat met allerhande messen bijgewerkt en effen gemaakt. Dan begon de eigenlijke uitholling : met een nogal grote boor (een "egger") werd een gat geboord naar voren, waar de tenen moesten komen. Met een kloonmaat, een vierkant latje met Romeinse cijfers in gesneden, werd af en toe gemeten hoe diep men mocht gaan. Met behulp van nog een paar lepelvormige eggars, maakte men het gat groter en groter tot men ruimte had om met messen de wanden en de bodem af te snijden. Die messen hadden verschillende vormen, wel aan beide kanten een "waart" of snijkant, zodat men zowel links als rechts kon snijden. Zij waren voorzien van lange stelen. Die stelen liet men op de schouder rusten. Met de twee vrije handen onderaan kon men dan alle kracht benutten om van de wanden en bodem het overtollige hout weg te halen tot de voet daar in paste. Nadien werden dan aan de buitenkant de grofste naden nog afgehaald met het krammes en later meer glad gemaakt met een krapmes of een stuk glas. Die verschillende messen hadden bij mijn vader alle een naam, maar allemaal kan ik ze niet meer noemen. Er was in elk geval de voorloper, de mesias, de teen, de hiel, enz.

Een dik stuk hout werd een blok of klomp genoemd. Holle blokken of klompen zijn uitgeholde blokken of klompen hout. "Klompen" zal wellicht te moeilijk geweest zijn om uit te spreken. Daarom zegden wij altijd "klonen".

Men had ook houtschoenen. Het onderste deel was van hout en het bovenste leder. Er waren de hoge of holle blokken waar de voet volledig in verdween, en de gewone of lagere blokken die maar iets meer als de tenen bedekten. Om die toch enigszins vast aan de voet te houden werd er een lederen band van \pm 3 cm breed over het nog vrije gedeelte van de voet (de "wrijf") gespannen. Dat noemden wij een kloonlerken : het werd bezijden onderaan de klomp vastge-nageld met kloonnageltjes.

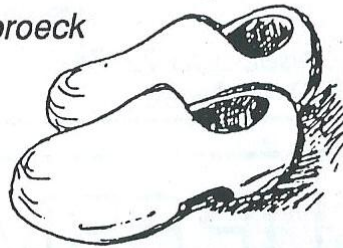
Wanneer ik met mijn schoeisel in panne viel, gebeurde het wel eens dat vader geen tijd had om andere te maken. We kochten er dan in de winkel bij Tresken Tram. Daar kochten wij ook onze kloonlerkes. Die klompen waren op de kortste keer alweer kapot. Daarom maakte vader voor zijn bengels klompen met dikke wanden. Die konden er beter tegen, maar van buiten gezien waren ze dan ook veel groter en ook zwaarder. Het gebeurde daarom wel eens dat men schertsend vroeg of die moesten dienen om over 't Scheld naar St.-Anneken te gaan. Ook klompen van mensen met heel grote voeten noemden ze wel eens St.-Annekenbotsen.

F.V.E.

P.S. Kan iemand mijn misschien vertellen waar het woord "kloefkapper" vandaan komt en wat het betekent ?

KLOMPENLIED van Emiel Hullebroeck

*Kap ik mijn wilge blokjes
paregewijs uit den boom
'k zie z' onder broek of rokjes
haperend aan den zoom*

*Ref. : klompen aan de voet, klompen aan de voet
staat onze guitjes goed*

*Glad om er in te slieren
licht om er mee te gaan
hol om er in te tieren
hard om er mee te slaan*

*Bakt u de vorst op 't water
koeken van zijn fatsoen
niets om te glijden gaat er
boven een houten schoen*

*Klompen ook in de zomer
leerseken gaan niet voor
aan en de stoppels over
uit en de beken door.*

